

KRISINO

Gjennomført av:
Næringslivets Sikkerhetsråd og Opinion Perduco
i samarbeid med:

**Justis- og beredskapsdepartementet og
Finansdepartementet v/Embetsmannsutvalget mot
økonomisk kriminalitet (EMØK)**

Skatteetaten

September 2013

KRISINO 2013

Innhold

Sammendrag	2
Sikkerhet	2
Økonomisk kriminalitet	2
Rus og kontrolltiltak	2
Anmeldelser	3
Innledning	4
Bakgrunn	4
Populasjon	4
Datainnsamling	4
Feilmarginer	5
Karakteristika	5
Geografi	5
1 Sikkerhet	7
1.1 Risikovurdering	7
1.2 Kontrolltiltak ved ansettelse	11
1.3 Kontroll av samarbeidspartnere	12
2 Økonomisk kriminalitet	16
2.1 Sosiale arrangementer	16
2.2 Korrupsjon og prissamarbeid	17
2.3 Oppdagelsesrisiko og holdninger	19
3 Rus og kontrolltiltak	23
3.1 Rusmidler og spilleavhengighet	23
3.2 Kontrolltiltak	24
4 Anmeldelser	25
4.1 Lovbrudd som ikke anmeldes	25
Vedlegg: Spørreskjema	27

Sammendrag

Dette er den sjette utgaven av Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelsen i Norge – KRISINO. Undersøkelsen ble gjennomført første gang i 2006, og gjentatt årlig fram til 2009. Etter 2009 er KRISINO gjennomført annen hvert år. Undersøkelsen bygger på et utvalg ledere og sikkerhetsansvarlige i 2000 private og 500 offentlige virksomheter.

Sikkerhet

Det er i 2013 en lavere andel av virksomhetene som har en skriftlig risikovurdering av kriminalitet i eller mot virksomheten. I 2009 var det 20 prosent som svarte ja på spørsmålet om risikovurdering. Det er de private bedriftene som i 2013 i mindre grad har skriftlig risikovurdering. I 2009 var det 18 prosent av private bedrifter og 25 prosent av offentlige som hadde skriftlig risikovurdering. I 2013 er tilsvarende tall for private 13 prosent og for offentlige 28 prosent.

En stor andel av de som faktisk har skriftlig risikovurdering, har jobbet med tematikken i løpet av de siste 12 månedene. Blant de som har en risikovurdering er det 83 prosent som har utarbeidet vurderingen for første gang eller revidert den i løpet av de siste 12 månedene.

5 prosent av virksomhetene har opplevd at ansatte med beslutningsmyndighet eller tilgang på sensitiv informasjon har blitt utsatt for trusler med krav om å utføre uønskede handlinger i jobbsammenheng. I 2011 var det 3 prosent som hadde opplevd dette.

37 prosent av virksomhetene gjennomfører identitetssjekk i forbindelse med ansettelser (34 prosent blant private og 51 prosent blant offentlige). Identitetssjekk gjøres i størst grad i transport og lagring og i store virksomheter, samt i virksomheter som driver FoU og er omfattet av tariffavtale.

Økonomisk kriminalitet

9 prosent kjenner til konkrete eksempler på korrupsjon i egen bransje. Videre er det 14 prosent som sier de kjenner til at det foregår prissamarbeid i deres egen bransje. Begge disse forholdene er på nivå med tidligere KRISINO-undersøkelser.

Oppfattelsen av risiko for å bli oppdaget av skattemyndighetene dersom man unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, viser en positiv utvikling i den betydning av en større andel mener det er stor sjanse for å bli oppdaget, og en lavere andel mener det er liten fare for å bli oppdaget. Fra 2011 til 2013 har andelen som mener det er svært liten eller liten sjanse for å bli oppdaget hvis man unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, gått ned fra 29 til 21 prosent. Andelen som mener det er svært stor eller stor sjanse for å bli oppdaget har økt fra 60 til 67 prosent.

Rus og kontrolltiltak

7 prosent svarer at de kjenner til at ansatte misbruker rusmidler. Det er på samme nivå som i 2011, og en liten nedgang fra 2009 (11 prosent). Også kjennskapen til avhengighet av pengespill er på nivå med 2009. 2 prosent kjenner til at ansatte er avhengig av pengespill.

Kontroll av ansattes internett og e-postbruk er noe mer vanlig i offentlig enn i privat sektor. 10 prosent av virksomheter innen offentlig sektor oppgir at de overvåker ansattes internett og e-postbruk, mot 5 prosent i privat sektor.

Anmeldelser

Spørsmålet om virksomheten er utsatt for lovbrudd som ikke er anmeldt har vært stilt i samtlige KRISINO-undersøkelser. Andelen virksomheter som opplever lovbrudd de ikke anmelder holder seg relativt stabilt, selv om det er en svakt nedadgående trend. Fra 2007 til 2013, er andelen som har opplevd lovbrudd de ikke anmelder, gått fra 11 til 6 prosent.

Blant de som har opplevd lovbrudd som ikke er anmeldt er det 77 prosent som er enige i påstanden «Lovbrudd anmeldes ikke fordi politiet som regel henlegger saken». 68 prosent sier seg enig i at man lovbrudd ikke anmeldes fordi det er for ressurs- og tidkrevende. Videre er fire av ti virksomheter er enig i at intern håndtering av lovbrudd er en viktig årsak til ikke å anmelde. At manglende tillit til politiets kompetanse er en viktig årsak til ikke å anmelde lovbrudd, er det 32 prosent som er enig i. Risiko for svekket omdømme, eller har mangelfulle forsikringer, blir i liten grad sett på som viktige årsaker til ikke å anmelde lovbrudd.

Innledning

Bakgrunn

I samarbeid med Næringslivets Sikkerhetsråd har Opinion Perduco gjennomført Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelsen i Norge - KRISINO™ for sjette gang. Undersøkelsen støttes av Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet v/Embetsmannsutvalget mot økonomisk kriminalitet (EMØK), Finans Norge (FNO), LO, NHO og Skatteetaten.

Undersøkelsen bygger på en spørreundersøkelse blant 2500 virksomheter i privat og offentlig sektor. Spørreskjema er utviklet i samarbeid av Næringslivets Sikkerhetsråd, Opinion Perduco og en arbeidsgruppe sammensatt fra undersøkelsens støttespillere.

Populasjon

Populasjonen for denne undersøkelsen er norske bedrifter i privat sektor og virksomheter i offentlig sektor. Utvalget bedrifter i privat sektor inkluderer enheter (bedrifter) med minst 1 ansatt i NACE-koder 01-82. Det offentlige utvalget er trukket på NACE-koder 84-93 og vasket for å fjerne private bedrifter som faller inn under disse NACE-kodene. Private bedrifter som hører inn under NACE-kode høyere enn 82 er ikke representert i undersøkelsen. Undersøkelsens utvalg er trukket fra Lindorffs database. Disse er hentet fra Enhetsregisteret, men "vaskes" mot Foretaksregisteret og Rosa Sider for å finne foretak som er aktive, dvs. som har telefon. Virksomheter som ikke har telefon vil således ikke være representert i utvalget.

Det er gjort to utvalg i undersøkelsen, ett for private bedrifter (2000) og ett for offentlige virksomheter (500). Det offentlige utvalget er et rent tilfeldig utvalg, men barnehager og grunnskoler er holdt utenfor. I den private delen er det gjort et stratifisert utvalg, med fire gjensidig utelukkende strata:

- Virksomheter med 1 til 4 ansatte
- Virksomheter med 5 til 19 ansatte
- Virksomheter med 20 til 99 ansatte
- Virksomheter med 100 ansatte eller flere

I hvert stratum er det gjort et enkelt tilfeldig utvalg.

Resultatene blant de private virksomhetene er vektet på geografi, bransje og størrelse med utgangspunkt i de riktige populasjonsstørrelsene (basert på Bedrifts- og Foretaksregisteret (BoF) i Statistisk Sentralbyrå).

Datainnsamling

Datainnsamling er gjennomført ved hjelp av telefonintervjuer (CATI), i perioden 10. mai til 4. juni 2013.

Feilmarginer

Perduco gjør oppmerksom på at enhver undersøkelse vil være beheftet med feilmarginer. Feilmarginene knytter seg i hovedsak til statistisk usikkerhet. Dette er utvalgsskjevheter, som medfører at utvalget ikke er identisk med universet eller målgruppen. Ulikheter kan knytte seg til bestemte kjennetegn eller atferd.

Ved 2500 respondenter eller intervjuer (n=2500) kan vi med 95 % sannsynlighet si at det riktige resultatet ligger innenfor $\pm 0,9$ og $\pm 2,0$ prosentpoeng, avhengig av prosentresultatets størrelse. Usikkerheten er størst ved et prosentresultat på 50 % og minst ved prosentresultater på 5%/95%.

Karakteristika

Respondentene i undersøkelsen har følgende fordeling mellom privat og offentlig sektor:

Sektor	Antall (n)	Andel intervju
Privat	2000	80,0 %
Offentlig	500	20,0 %
Totalt	2500	100,0 %

Geografi

Under er en oversikt over respondentenes fylkesvise tilhørighet:

Fylke	Privat sektor	Offentlig sektor	Antall intervju (n)	Andel intervju
Østfold	90	13	103	4,1 %
Akershus	231	39	270	10,8 %
Oslo	285	27	312	12,5 %
Hedmark	82	34	116	4,6 %
Oppland	94	31	125	5,0 %
Buskerud	102	26	128	5,1 %
Vestfold	97	25	122	4,9 %
Telemark	78	19	97	3,9 %
Aust-Agder	36	9	45	1,8 %
Vest-Agder	43	12	55	2,2 %
Rogaland	155	41	196	7,8 %
Hordaland	198	47	245	9,8 %
Sogn og Fjordane	52	24	76	3,0 %
Møre og Romsdal	121	33	154	6,2 %
Sør-Trøndelag	95	18	113	4,5 %
Nord-Trøndelag	45	25	70	2,8 %
Nordland	98	38	136	5,4 %
Troms	72	16	88	3,5 %
Finnmark	26	23	49	2,0 %
Totalt	2000	500	2500	100,0 %

Virksomhetsstørrelse

Undersøkelsen omfatter virksomheter i alle størrelsesgrupper.

Virksomhetsstørrelse	Privat sektor	Offentlig sektor	Antall intervju (n)	Andel intervju
1 til 4 ansatte	529	61	590	23,6 %
5 til 19 ansatte	841	123	964	38,6 %
20 til 99 ansatte	454	158	612	24,5 %
100 ansatte eller flere	176	158	334	13,4 %
Totalt	2000	500	2500	100,0 %

Bransje

Undersøkelsen omfatter virksomheter i følgende bransjer.

Bransje	Privat sektor	Offentlig sektor	Antall intervju (n)	Andel intervju
Primær	31		31	1,2 %
Industri etc.	322		322	12,9 %
Bygg og anlegg	197		197	7,9 %
Varehandel	725		725	29,0 %
Transport/lagring	102		102	4,1 %
Hotell/restaurant	116		116	4,6 %
Tjenesteytende	507		507	20,3 %
Offentlig administrasjon		164	164	6,6 %
Undervisning		88	88	3,5 %
Helse og sosial		215	215	8,6 %
Kulturell virksomhet		33	33	1,3 %
Totalt	2000	500	2500	100,0 %

1 Sikkerhet

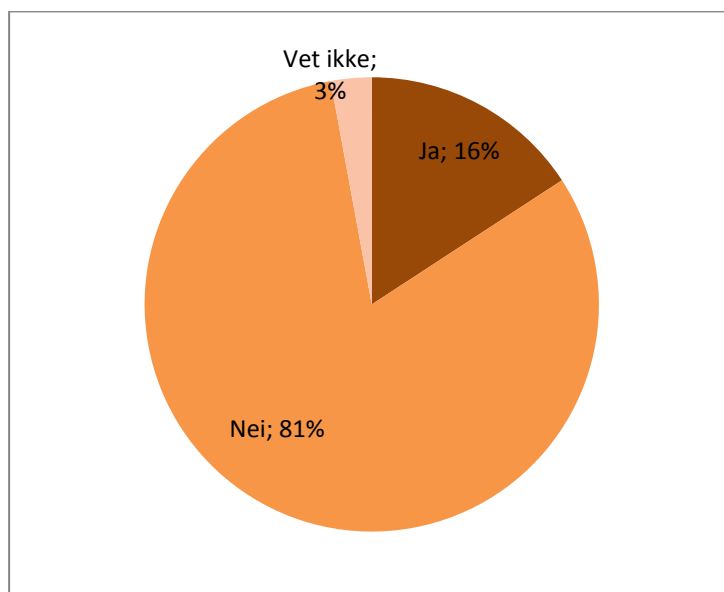
Temaet sikkerhet dekker blant annet risikovurdering i virksomheten, kriminalitetsforebygging, bakgrunnsjekk av potensielle samarbeidspartnere, hvorvidt virksomheten er utsatt for trusler, og kontrolltiltak i forbindelse med ansettelse.

1.1 Risikovurdering

Spørsmålet om risikovurdering er sist stilt i 2009. Andelen virksomheter som har en skriftlig risikovurdering er lavere i 2013 enn i 2009.

Spørsmål: Har virksomheten en skriftlig risikovurdering av kriminalitet i eller mot virksomheten?

Figur 1 Skriftlig risikovurdering (n=2500)

I 2009 var det 20 prosent som svarte ja på spørsmålet om risikovurdering. Det er de private bedriftene som i 2013 i mindre grad har skriftlig risikovurdering. I 2009 var det 18 prosent av private bedrifter og 25 prosent av offentlige som hadde skriftlig risikovurdering. I 2013 er tilsvarende tall for private 13 prosent og for offentlige 28 prosent.

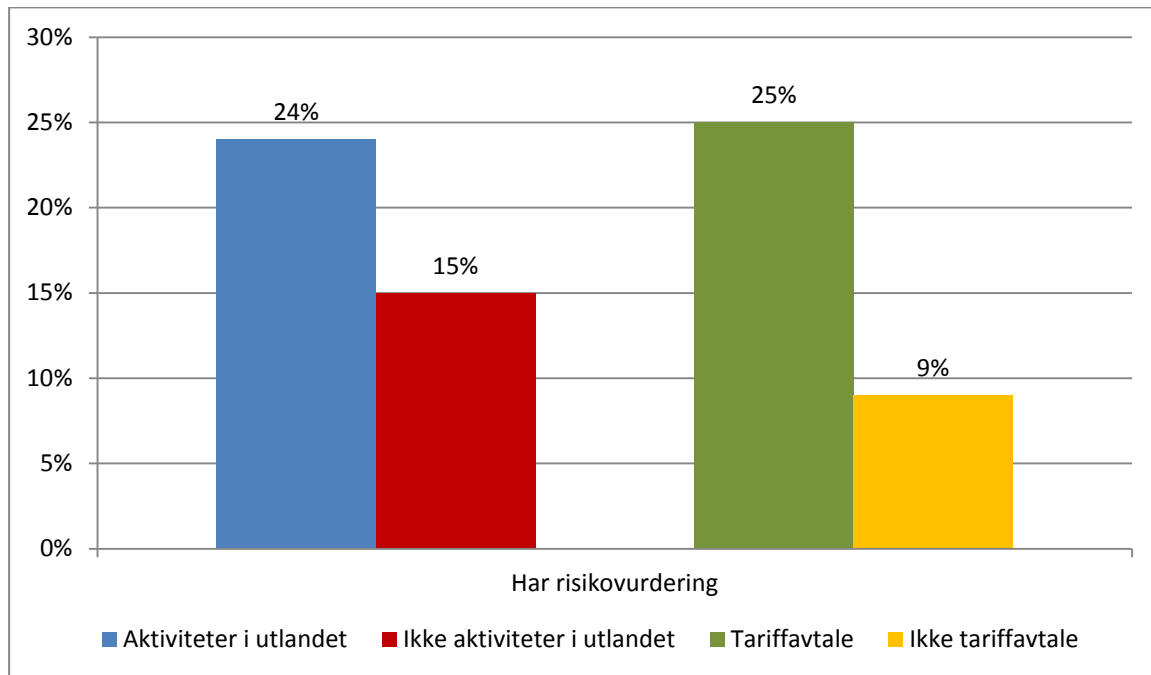
Resultatet i 2013 er på nivå med undersøkelsen i 2008, da 17 prosent oppgav å ha en risikovurdering. Det er imidlertid gjort en liten endring i spørsmålsformuleringen fra 2008-undersøkelsen. I 2008 spurte vi om det var en "skriftlig dokumentert" risikovurdering, mens ordet "dokumentert" er utelatt fra spørsmålsstillingen i 2009. Spørsmålet fanger opp det samme forholdet som i 2008 (altså hvis man har en skriftlig risikovurdering, er den per definisjon dokumentert), men vi må alltid ta forbehold når vi endrer ordlyd i et spørsmål og sammenligner spørsmålet fra ett år til et annet.

På samme måte som i 2008 og 2009, skiller bygg og anleggsbransjen seg ut ved at denne bransjen i langt mindre grad enn andre oppgi at de har en dokumentert risikovurdering. Kun

2 prosent av virksomhetene i denne bransjen svarer bekreftende på spørsmålet, mens det innen varehandel og hotell/restaurant er 18 prosent som har en risikovurdering. Blant de offentlige er det innen undervisning og offentlig administrasjon de i størst grad har risikovurdering (hhv. 34 og 31 prosent).

Det er også forskjeller mellom bedrifter som har aktiviteter i utlandet (i form av avdelinger, konserntilknytning eller ansatte på prosjekt i utlandet) og bedrifter som ikke har det, samt bedrifter som er omfattet tariffavtale og de som ikke er det.

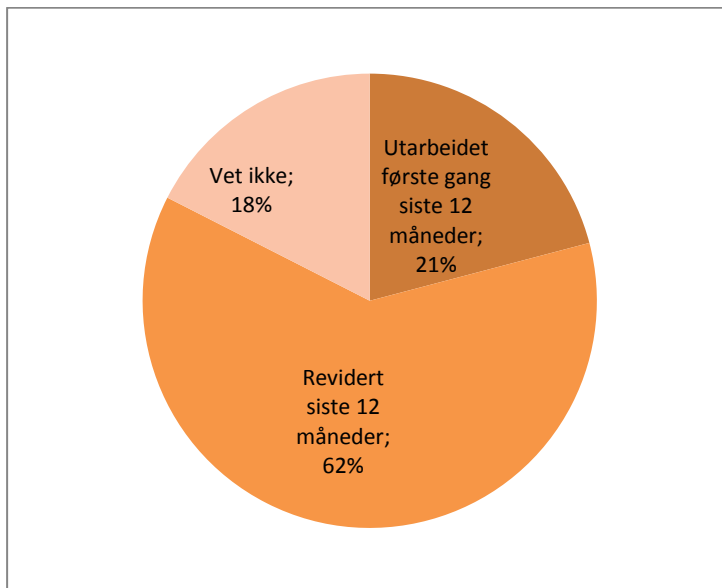
Figur 2 Andel bedrifter med risikovurdering - aktiviteter i utlandet og tariffavtale

De som har svart at de har en skriftlig risikovurdering har fått oppfølgingsspørsmål om når denne er utarbeidet og revidert.

Spørsmål: Er denne [risikovurderingen] utarbeidet for første gang eller revidert siste 12 måneder?

Figur 3 Risikovurdering (n=394 – de som har risikovurdering)

To av ti virksomheter har utarbeidet risikovurderingen for første gang i løpet av de siste 12 månedene, seks av ti har revidert den siste 12 måneder, mens 18 prosent ikke vet om den er utarbeidet for første gang eller revidert siste 12 måneder.

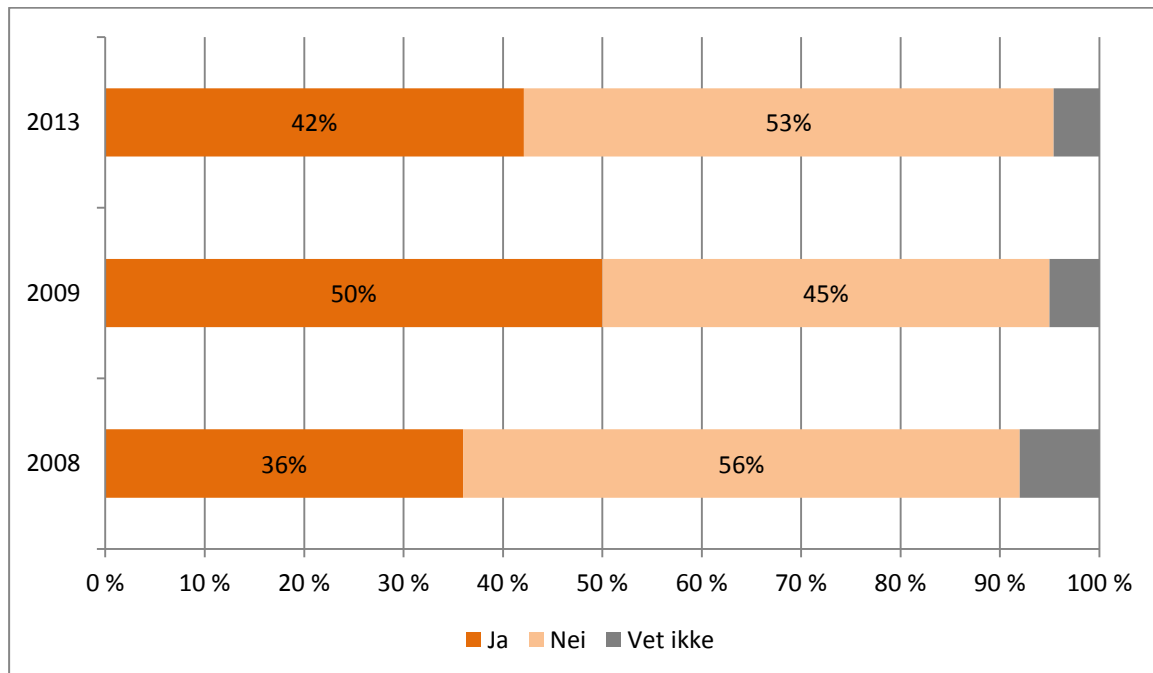
Dette spørsmålet ble også stilt i KRISINO i 2009. Den gang var det 26 prosent som hadde utarbeidet risikovurderingen for første gang siste 12 måneder, og 61 prosent hadde revidert siste 12 måneder.

Det er ikke signifikante forskjeller på privat og offentlig sektor, bransje eller virksomhetens størrelse på dette spørsmålet.

De som har en skriftlig risikovurdering er også spurt om det er blitt iverksatt tiltak mot kriminalitet.

Spørsmål: Medførte denne risikovurderingen at det ble iverksatt konkrete tiltak mot kriminalitet i din virksomhet?

Figur 4 Tiltak mot kriminalitet som følge av risikovurdering

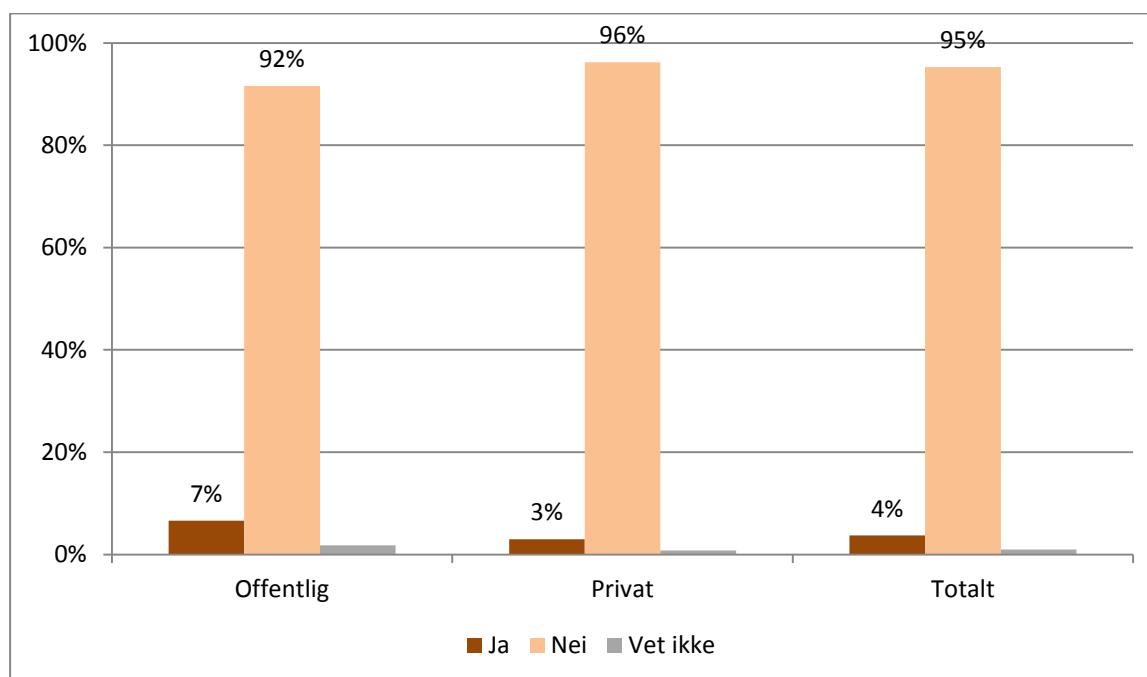
42 prosent av bedriftene som har risikovurdering oppgir at denne medførte at det ble satt i verk konkrete tiltak for å forhindre kriminalitet.

De som har iverksatt tiltak er spurt hvem som ble omfattet av disse tiltakene. 56 prosent svarer at tiltakene omfattet både egne ansatte og utenforstående, 33 prosent sier kun egne ansatte ble omfattet, mens 10 prosent sier det er utenforstående som omfattes av tiltakene.

Et spørsmål som ikke tidligere er stilt i KRISINO er hvorvidt virksomheten har ansatte som arbeider dedikert med sikkerhet og kriminalitetsforebygging.

Spørsmål: Har din virksomhet én eller flere ansatte som arbeider fulltid med kriminalitetsforebygging og/eller sikkerhet? (Vi tenker her ikke på sikkerhet i forbindelse med HMS-arbeid, men sikkerhet i et kriminalitetsperspektiv.)

Figur 5 Ansatt som arbeider med kriminalitetsforebygging og/eller sikkerhet

7 prosent av virksomhetene i offentlig sektor har én eller flere ansatte som arbeider fulltid med kriminalitetsforebygging og/eller sikkerhet. Tilsvarende tall for privat sektor er 3 prosent (signifikant lavere).

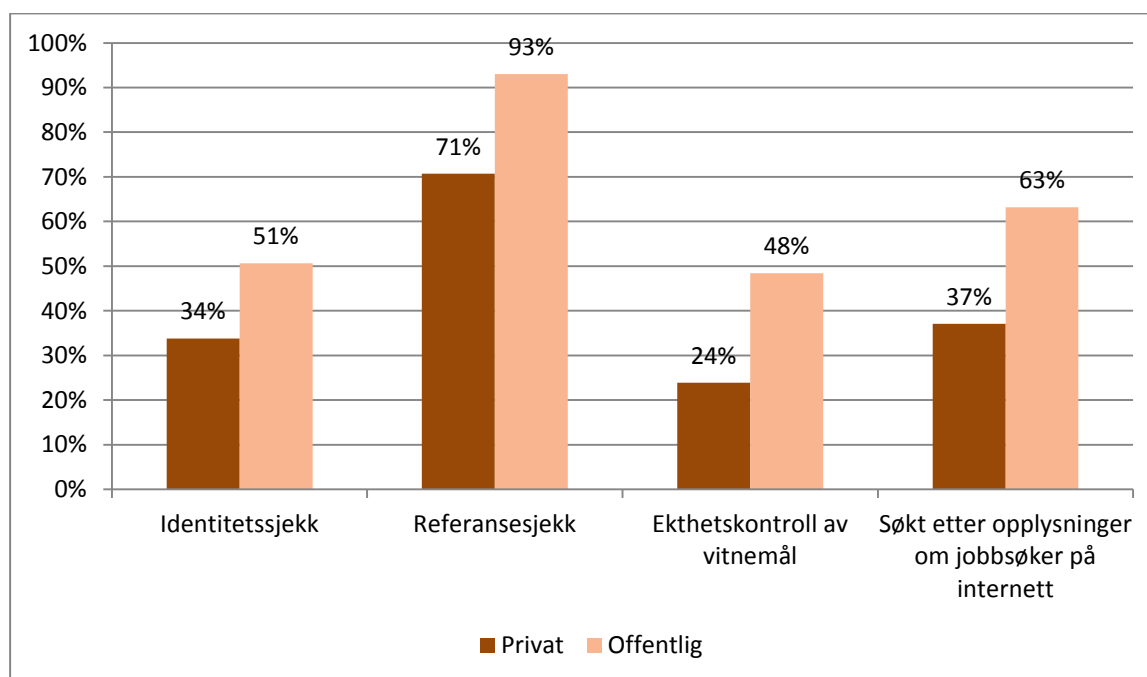
Store virksomheter med 100 ansatte eller flere har i størst ansatte i denne funksjonen (12 prosent). Årsaken til at offentlige virksomheter i større grad har ansatte med sikkerhetsansvar, kan langt på vei forklares med at de det er en større andel offentlige virksomheter har mange ansatte enn tilfellet er i privat sektor. Den gruppen som i størst grad har en sikkerhetsansvarlig ansatt på heltid er store private bedrifter med 100 ansatte eller flere. 23 prosent av store private bedrifter har sikkerhetsansvarlig på heltid, mot 10 prosent av store offentlige virksomheter. Når det gjelder bransjer er det 13 prosent innen offentlig administrasjon som har slike ansatte, mens andre bransjer ligger mellom 1 og 5 prosent.

1.2 Kontrolltiltak ved ansettelser

Når det gjelder bakgrunnssjekk i forbindelse med ansettelser, er det referansesjekk som er det mest vanlige å gjennomføre.

Spørsmål: Har din virksomhet i en ansettelsesprosess gjennomført følgende?

Figur 6 Kontroll ved ansettelser (andel som svarer ja)

En større andel av offentlige virksomheter utfører kontrolltiltak enn tilfellet er i privat sektor. Både private og offentlig utfører i størst grad referansesjekk. I de private virksomhetene er det innen varehandel de i størst grad utfører referansesjekk (79 prosent), mens det innen bygg og anlegg gjøres i minst grad (58 prosent). Det går også et relativt klart skille mellom virksomheter med 1 til 4 ansatte og se som har 5 eller flere ansatte, der de minste virksomhetene i mindre grad gjennomfører referansesjekk.

Litt over halvparten av de offentlige virksomhetene og 34 prosent av de private gjennomfører identitetssjekk. Blant de private gjøres dette i størst grad innen transport og lagring (53 prosent) og i minst grad i brygg og anlegg (24 prosent). Totalt er det 37 prosent av virksomhetene som gjennomfører identitetssjekk ved ansettelser, en økning fra 2011 da det var 26 prosent som gjorde det.

Mens nesten halvparten av virksomhetene i offentlig sektor gjennomfører ekthetskontroll av vitnemål, er det 24 prosent av private bedrifter som gjør det samme. Blant de private virksomhetene skiller industri og bygg og anlegg seg fra de andre bransjene ved i *mindre* grad å gjennomføre slik kontroll.

Også når det gjelder å søke etter opplysninger om jobbsøker på internett er dette noe som gjøres i størst grad av offentlige. Blant de private gjøres dette i noe større grad innen varehandel og tjenesteytende enn i andre bransjer og blant de offentlige blir dette gjort i større grad innen offentlig administrasjon enn i helse og sosial.

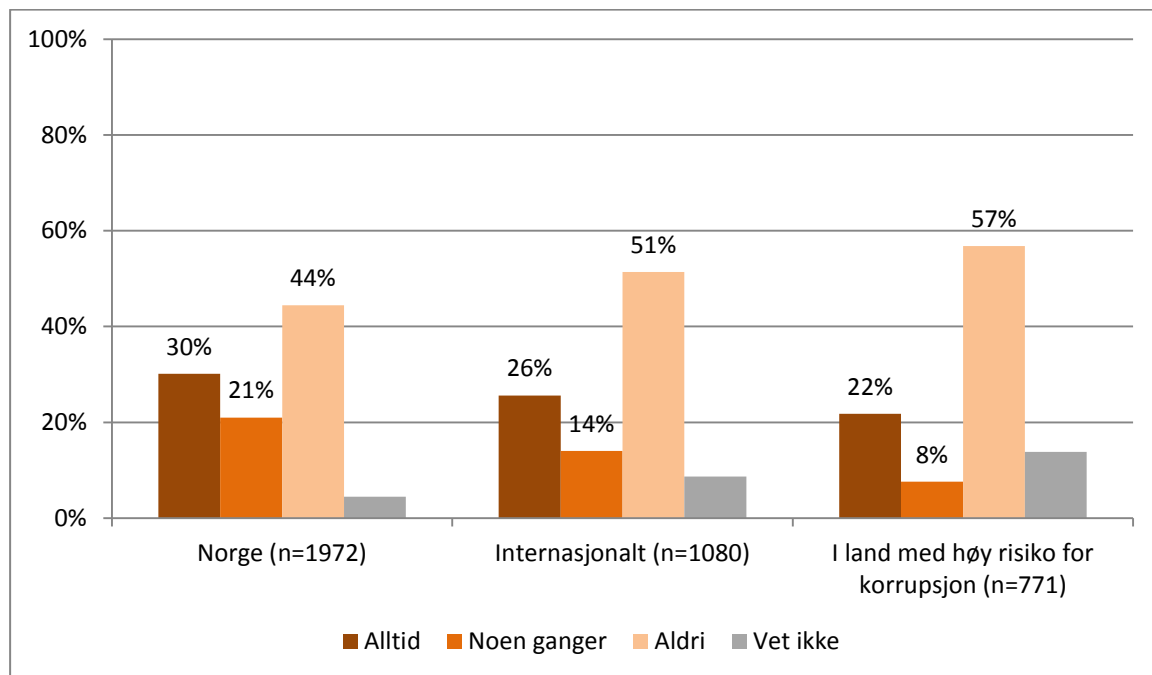
1.3 Kontroll av samarbeidspartnere

Virksomhetene er spurt om de foretar undersøkelser av samarbeidspartnere i Norge, utlandet og i land med høy risiko for korrupsjon for å sikre at disse ikke er involvert i ulovlig

eller uetiske handlinger. For en del virksomheter er dette imidlertid en lite aktuell problemstilling, dersom man i liten grad har samarbeidspartnere i Norge eller utlandet. I figuren under er derfor de som svarer «ikke aktuelt» fjernet.

Spørsmål: Foretar din virksomhet undersøkelser av eierskap, struktur og historikk for å sikre at samarbeidspartnere/leverandører har en etisk forretningsadferd og ikke forbindelse med ulovlig eller uetiske handlinger ved inngåelse av samarbeid i...

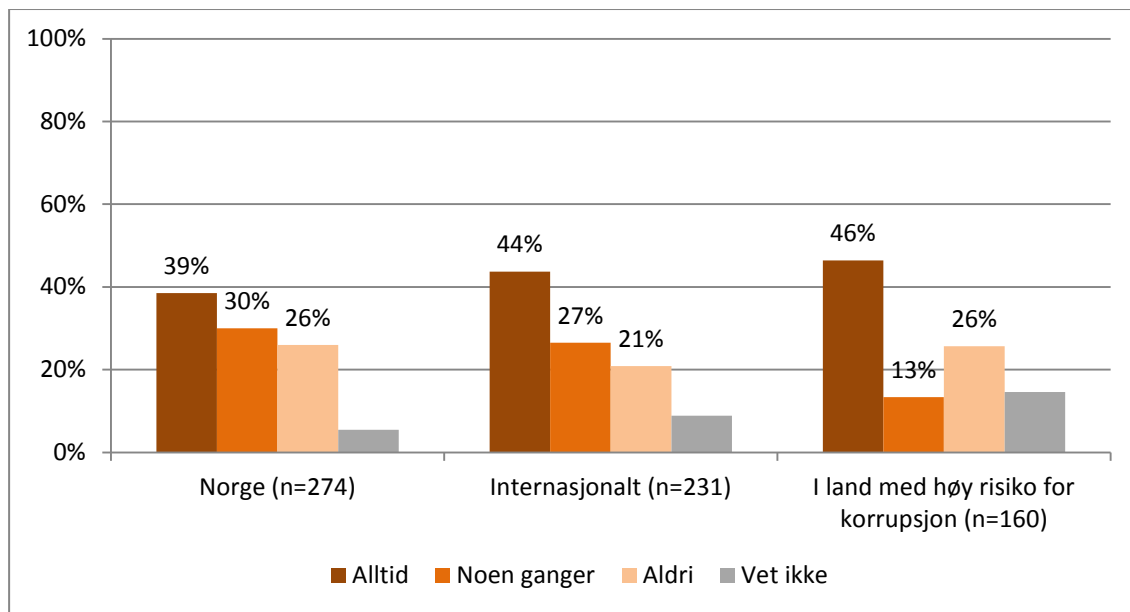
Figur 7 Undersøkelser av samarbeidspartnere (ikke aktuelt utelatt)

Selv om vi har fjerne respondenter som svarer ikke aktuelt på dette spørsmålet, kan det nok være at respondenter som f.eks. ikke er involvert med aktiviteter i land med høy risiko for korrupsjon, svarer aldri på spørsmålet i og med at dette er noe de ikke har grunn til å gjøre.

Vi kan komme noe nærmere en relevant målgruppe ved å skille ut de virksomhetene som har aktiviteter i utlandet, enten i form av mor-, datter- eller søsterselskap, eller har ansatte som arbeider i utlandet på prosjekter.

Figur 8 Undersøkelser av samarbeidspartnere (Virksomheter som har aktiviteter i utlandet - ikke aktuelt utelatt)

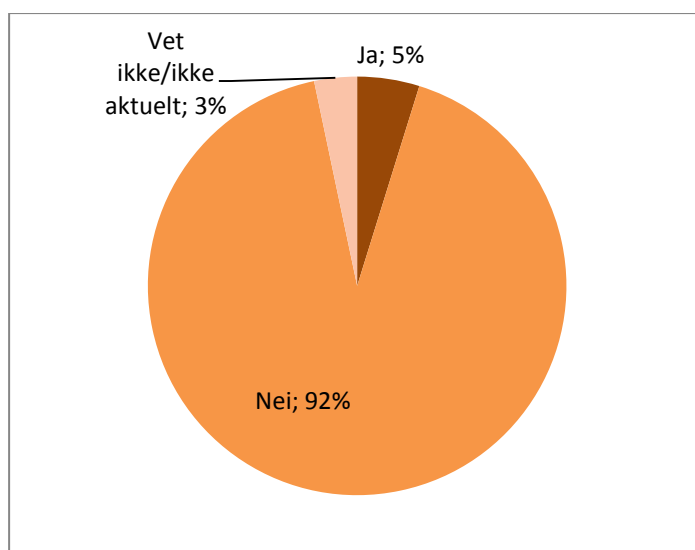
Blant virksomheter som har aktiviteter i utlandet, er det 71 prosent som alltid eller noen ganger sjekker internasjonale samarbeidspartnere, og 59 prosent som alltid eller noen ganger sjekker samarbeidspartnere i land med høy risiko for korrupsjon.

Trusler mot ansatte

Det har siden 2011 vært en liten økning i andelen virksomheter som har opplevd trusler mot ansatte.

Spørsmål: Har en ansatt i din virksomhet med beslutningsmyndighet eller tilgang til sensitiv informasjon opplevd trusler mot seg selv eller sin familie med krav om å utføre uønskede handlinger i jobbsammenheng?

Figur 9 Trusler mot ansatte (n=2500)

5 prosent av virksomhetene har opplevd at en ansatt med beslutningsmyndighet eller tilgang på sensitiv informasjon har blitt utsatt for trusler med krav om å utføre uønskede handlinger i jobbsammenheng. I 2011 var det 3 prosent som oppgav det samme.

Slike hendelser er mer vanlig i offentlig sektor enn i privat. 13 prosent av offentlige virksomheter har opplevd dette, mot 3 prosent av de private. Det samme mønsteret var tilfelle i 2011, men det er et tydeligere skille i 2013. I 2011 var det hhv. 6 og 2 prosent av virksomhetene i offentlig og privat sektor som hadde opplevd slike trusler. Det er også et skille innen offentlig sektor, der hhv. 16 og 15 prosent av virksomheter i offentlig administrasjon og helse og sosial har opplevd dette, mot 3 prosent innen undervisning.

2 Økonomisk kriminalitet

Under dette tema er virksomhetene spurt om forhold som blant annet prissamarbeid, korrupsjon og sannsynligheten for å bli oppdaget hvis man unnlater å rapportere alle skatter og avgifter.

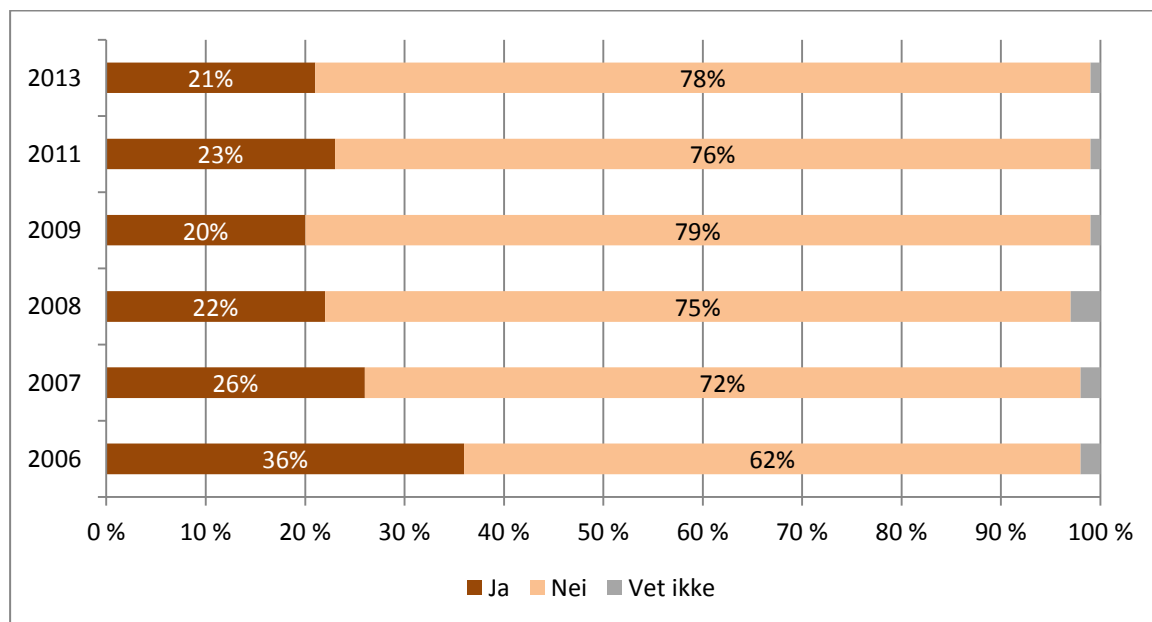
2.1 Sosiale arrangementer

I samtlige KRISINO-undersøkelser siden 2006, er respondentene spurt om noen i virksomheten har deltatt på sosiale arrangementer som er betalt av leverandører.

Andelen som deltok på slike arrangementer falt fra 2006 til 2008 med 14 prosentpoeng. Andelen virksomheter som deltar på slike arrangementer har fra 2008 ligget relativt stabilt på rundt 20 prosent.

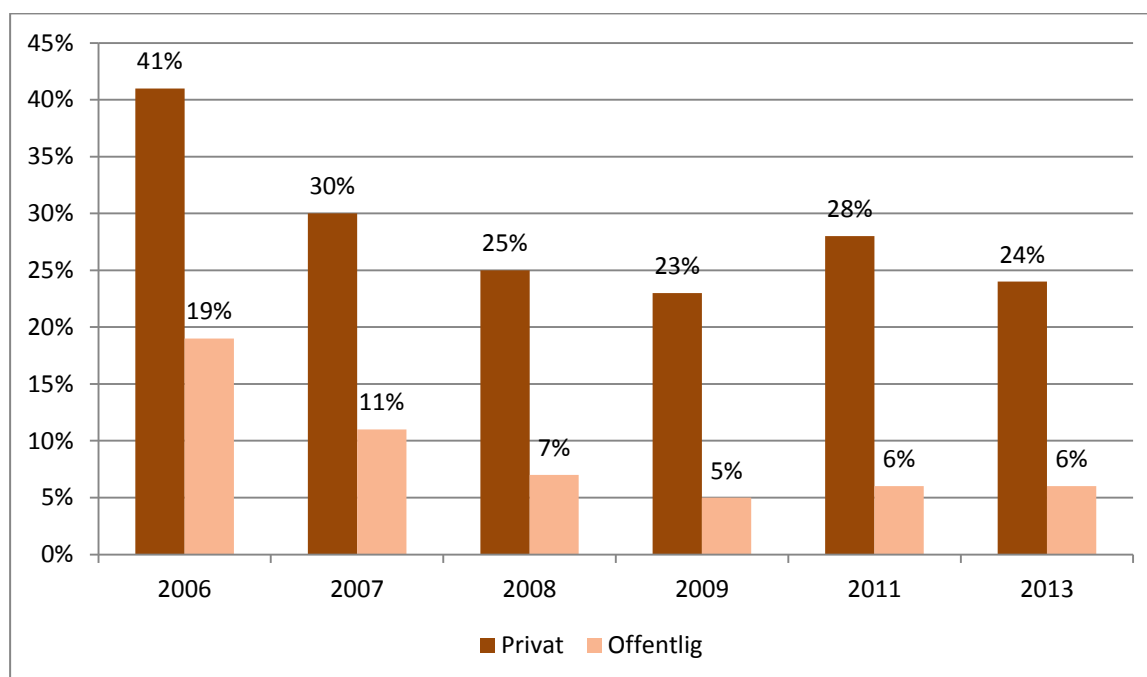
Spørsmål: Har du eller ansatte i din virksomhet deltatt på sosiale tilstelninger eller arrangementer i løpet av det siste året som ble betalt av en leverandør?

Figur 10 Deltagelse på sosiale arrangementer (n=2500)

Det er stor forskjell på private og offentlige på dette spørsmålet. I samtlige undersøkelser er det private bedrifter som i størst grad deltar på slike arrangementer.

Figur 11 Deltagelse på sosiale arrangementer - sektor

I tidligere undersøkelser har bedrifter i bygg- og anleggsbransjen skilt seg fra bedrifter i andre bransjer ved i større grad å delta på slike arrangementer. Bygg og anlegg er fremdeles blant de som i størst grad deltar på slike arrangementer, men andelen har gått fra 38 prosent i 2011 til 31 prosent i 2013, og bygg og anlegg skiller seg ikke fra bransjene varehandel og transport og lagring (hhv. 31 og 30 prosent). Bedrifter innen overnatting og servering, industri og tjenesteytende næringer, deltar i minst grad på slike arrangementer (hhv. 12, 18 og 19 prosent).

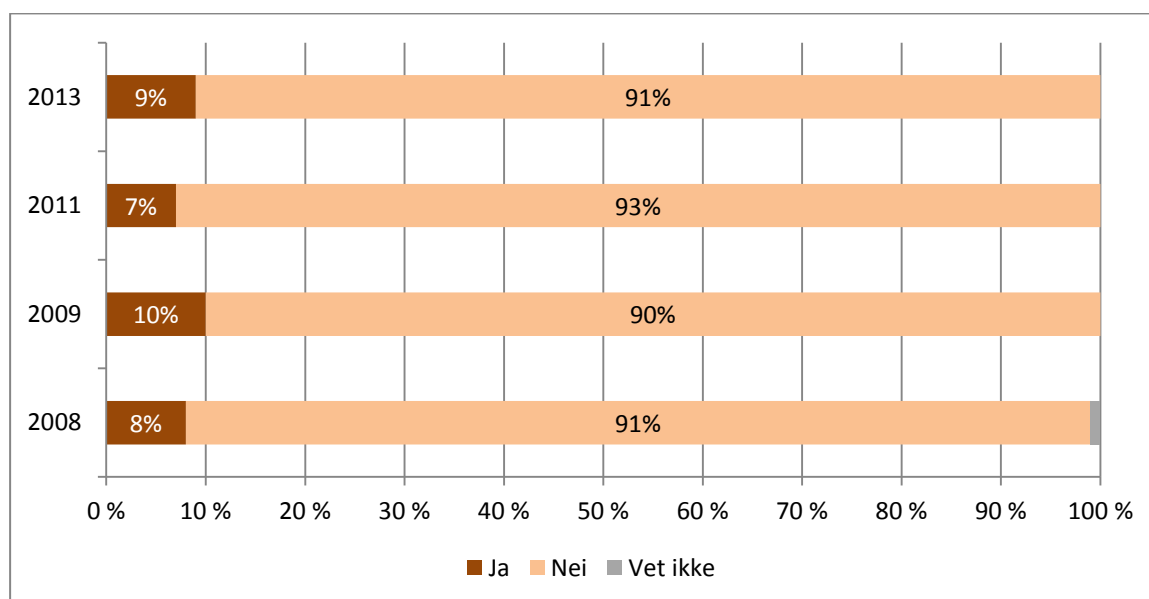
I KRISINO-undersøkelsen 2009, ble de som deltok på sosiale arrangementer betalt av en leverandør spurt om holdninger til slike arrangementer. Den gang oppgav 34 prosent av de som deltok på arrangementer av det som regel skapes en forventning om gjenytelser.

2.2 Korrupsjon og prissamarbeid

I tidligere KRISINO-undersøkelser er det stilt spørsmål om man kjenner til at noen har forsøkt å tilby bestiktelser til ansatte i egen bedrift. Kjennskapen til slike forhold har vært relativt lav, med mellom 2 og 3 prosent. Når det gjelder kjennskap til korrupsjon i egen bransje, er andelen noe høyere.

Spørsmål: Har du gjennom ditt arbeid kjennskap til konkrete eksempler på korrupsjon innen din bransje siste 12 måneder? Vi tenker her ikke på eksempler på korrupsjon du kun har kjennskap til gjennom media.

Figur 12 Kjennskap til korrupsjon i egen bransje (n=2500)

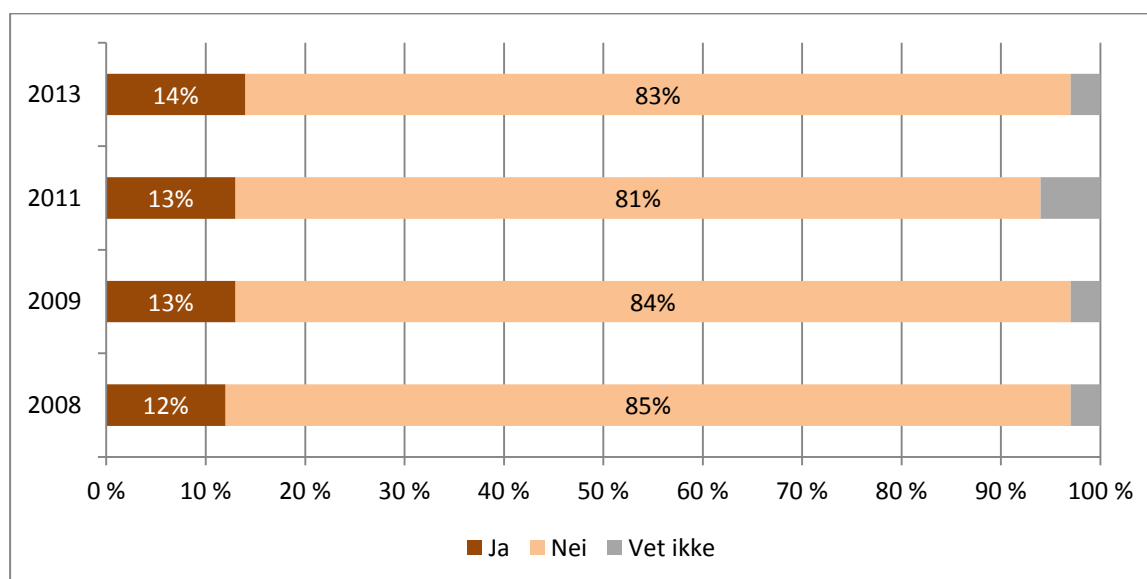

9 prosent av virksomhetene sier de kjenner til korrupsjon i egen bransje, som er på nivå med tidligere målinger. Det er ikke forskjell på privat og offentlig sektor når det gjelder kjennskap til korrupsjon. Bedrifter innen transport og lagring oppgir i størst grad at de kjenner eksempler på korrupsjon (23 prosent), mens kjennskapen i øvrige bransjer er mellom 3 og 10 prosent. Videre er det 14 prosent av virksomhetene som har aktiviteter i utlandet som har kjennskap til korrupsjon i egen bransje, mot 8 prosent av de som ikke har aktiviteter i utlandet.

Når det gjelder kjennskap til prissamarbeid i egen bransje, er det 14 prosent som sier de kjenner til det.

Spørsmål: Kjenner du til at det foregår prissamarbeid mellom aktører i din bransje? Vi tenker her ikke på eksempler på prissamarbeid du kun har kjennskap til gjennom media.

Figur 13 Kjennskap til prissamarbeid (n=2500)

Kjennskapen til prissamarbeid i egen bransje holder seg stabilt over tid. Det er naturlige forskjeller mellom privat og offentlig sektor. 16 prosent av de private bedriftene kjenner til prissamarbeid, mens 4 prosent i offentlig sektor gjør det. Det er på linje med resultatene i 2011 (16 prosent i privat og 3 prosent i offentlig sektor).

Som med kjennskap til korrupsjon, er det innen transport og lagring bedriftene har størst kjennskap til prissamarbeid (32 prosent). Videre er det 18 prosent som sier de har kjennskap til prissamarbeid blant bedriftene i bygg og anlegg og i overnatting og servering, mens kjennskapen i varehandel, tjenesteytende og industri ligger på hhv. 15, 13 og 11 prosent.

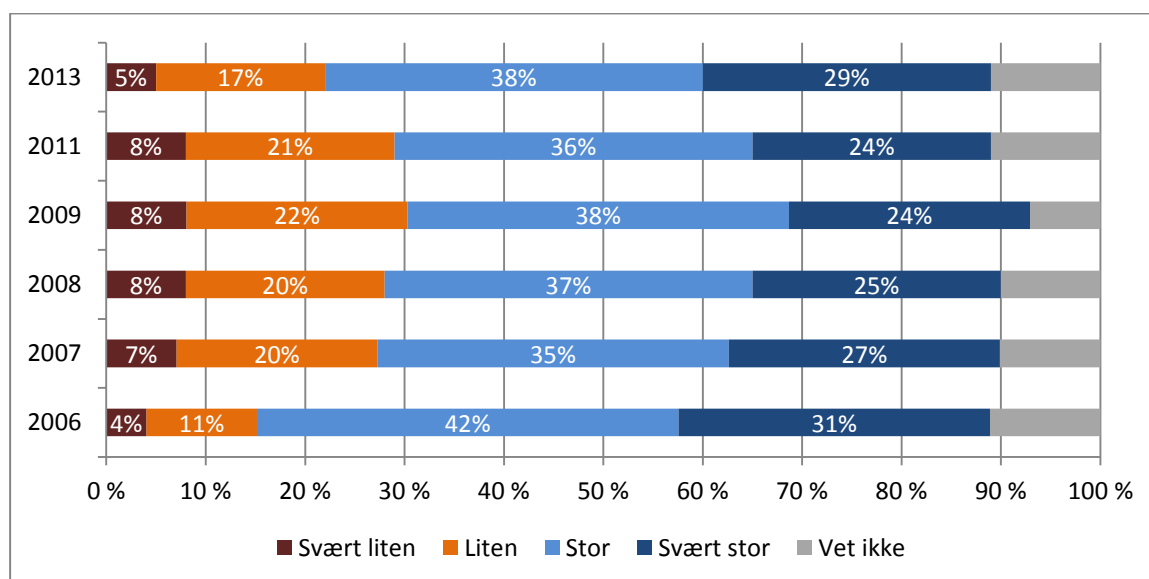
Kjennskapen til prissamarbeid er størst blant de minste private bedriftene. 20 prosent av bedriftene med 1 til 4 ansatte sier de kjenner til prissamarbeid, mens andelen er nede i 4 prosent for private bedrifter med 100 ansatte eller mer.

2.3 Oppdagelsesrisiko og holdninger

I hvilken grad man oppfatter sjansen for å bli oppdaget hva man unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter er et forhold som er målt i samtlige KRISINO-undersøkelser. Fra 2006 til 2007 var det en negativ utvikling, der en økende andel oppfattet sjansen for å bli oppdaget som liten. Fra 2007 til 2011 har oppfattelsen av dette holdt seg stabil, mens det er en positiv utvikling fra 2011 til 2013.

Spørsmål: Dersom en virksomhet i din bransje unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, hvor stor sjanse tror du det er for at skattemyndighetene vil oppdage dette. Er den svært liten, liten, stor eller svært stor?

Figur 14 Risiko for å bli oppdaget av skattemyndighetene (n=2500)

Fra 2011 til 2013 har andelen som mener det er svært liten eller liten sjanse for å bli oppdaget hvis man unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, gått ned fra 29 til 21 prosent. Andelen som mener det er svært stor eller stor sjanse for å bli oppdaget har økt fra 60 til 67 prosent.

Blant private bedrifter er det 25 prosent som mener det er svært liten eller liten sjanse for å bli oppdaget, mens 67 prosent svarer sjansen er svært stor eller stor. I 2011 var det 33 prosent av de private bedriftene som svarte at sjansen for å bli oppdaget var enten svært liten eller liten og 69 prosent svarte at sjansen var svært stor eller stor.

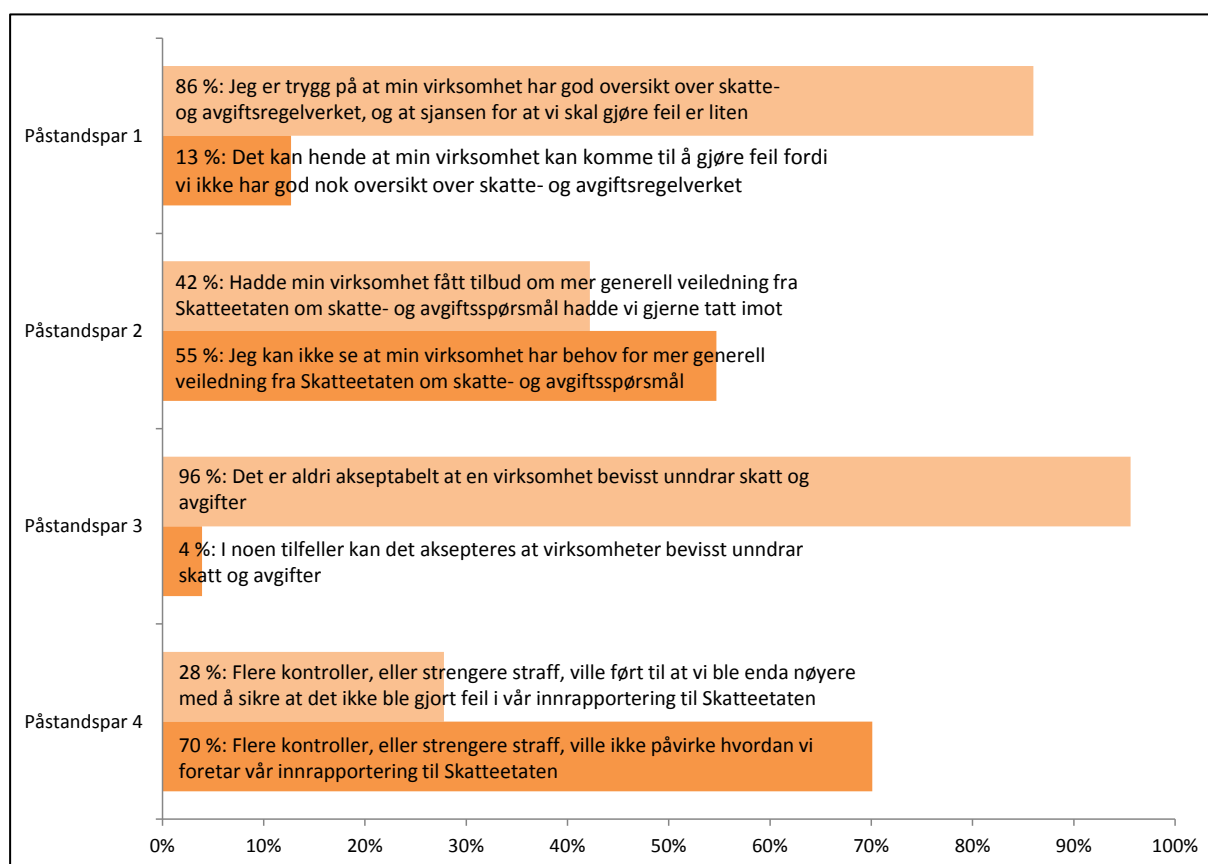
I tidligere undersøkelser har bygg og anlegg skilt seg ut ved at bedriftene i denne bransjen har mindre tro på å bli oppdaget av skattemyndighetene. Bygg og anlegg er fortsatt den bransjen hvor man har minst tro på å bli oppdaget, men forskjellen til andre bransje er mindre enn tidligere. Det er i 31 prosent av bedriftene i bygg og anlegg som svarer at risikoen er svært liten eller liten, mens det i 2011 var 41 prosent som svarte det samme.

Et forhold som tidligere ikke er undersøkt i KRISINO er bedriftenes syn på etterlevelse av skatteregler og i hvilken grad de er åpne for påvirkning enten gjennom straff eller kontroll.

Bedriftene er bedt om å ta stilling til fire påstandspaar, der de for hvert par må velge hvilke av de to påstandene de er mest enig i.

Spørsmål: Hvilke av de følgende to påstandene er du mest enig i?

Figur 15 Påstander om regelverk og kontroll

Det første påstandsparet handler om hvordan bedriften opplever egne kunnskaper om regelverket. 86 prosent mener de har god oversikt over regelverket og at det er liten sjans for å gjøre feil, mens 13 prosent ikke kan utelukke at de gjør feil på grunn av manglende regelkunnskap.

Det andre påstandsparet handler om viljen til å motta veiledning. 42 prosent sier de ville tatt imot et eventuelt tilbud om veiledning, mens 55 prosent mener de ikke har behov for dette.

At man ikke ønsker veiledning hvis man føler seg trygg på at bedriften har god kunnskap om regelverket og at sjansen for å gjøre feil er liten, kan være forklaringen på at 55 prosent mener de ikke har behov for veiledning. Imidlertid er det 28 prosent av de som i første påstandspår oppgav at bedriften kan komme til å gjøre feil som heller ikke er interessert i veiledning om skatte- og avgiftsspørsmål.

I det tredje påstandsparet handler det om hvorvidt det er akseptabelt bevisst å unndra skatt og avgifter. Mens 96 prosent sier det aldri er akseptabelt, er det 4 prosent av bedriftene som mener at det finnes tilfeller der dette er akseptabelt.

Det fjerde påstandsparet handler om synet på kontroller. 28 prosent av bedriftene mener at flere kontroller, eller strengere straff, ville ført til at bedriften ble mer nøye med å unngå feil, mens 70 prosent mener dette ikke ville hatt noen påvirkning på hvordan de innrapporterer til

Skatteetaten. Blant de som i første påstand svarer at det kan hende bedriften kan gjøre feil, er det 33 prosent som sier de ville gjort innrapporteringen mer nøye dersom det var flere kontroller og strengere straff, mens 66 prosent svarer kontroll og straff ikke ville påvirket hvordan man rapporterer inn. Blant de som er trygg på regelverket er det 27 prosent som svarer at flere kontroller og straff ville gjort bedriften enda mer nøye med innrapporteringen, mens 71 prosent sier det ikke ville hatt noen påvirkning.

3 Rus og kontrolliltak

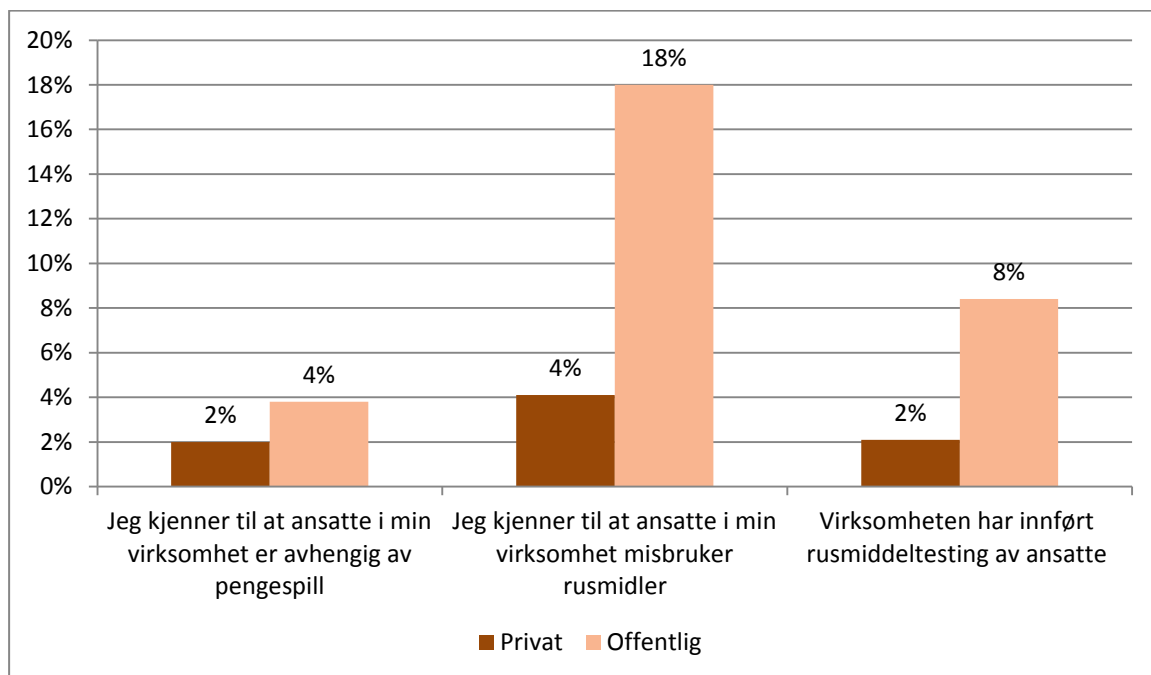
Under dette tema er virksomhetene spurt om kjennskap til ansattes eventuelle misbruk av rusmidler, spilleavhengighet og om ulike former for kontroll av ansatte.

3.1 Rusmidler og spilleavhengighet

Andelen virksomheter som der de kjenner til at ansatte misbruker rusmidler, er på samme nivå som i 2011 (7 prosent).

Spørsmål: Jeg vil nå lese opp noen påstander om rusmiddelmisbruk og spillavhengighet og ber deg svare ja eller nei på følgende:

Figur 16 Rusmidler og pengespill (andel som svarer ja)

Når det gjelder kjennskap til om ansatte misbruker rusmidler og innføring av rusmiddeltesting, er det store forskjeller på offentlig og privat sektor. Forskjellen kan langt på vei forklares med at de offentlige virksomhetene har flere ansatte, og jo fler ansatte, desto større er sjansen for at en eller flere misbruker rusmidler.

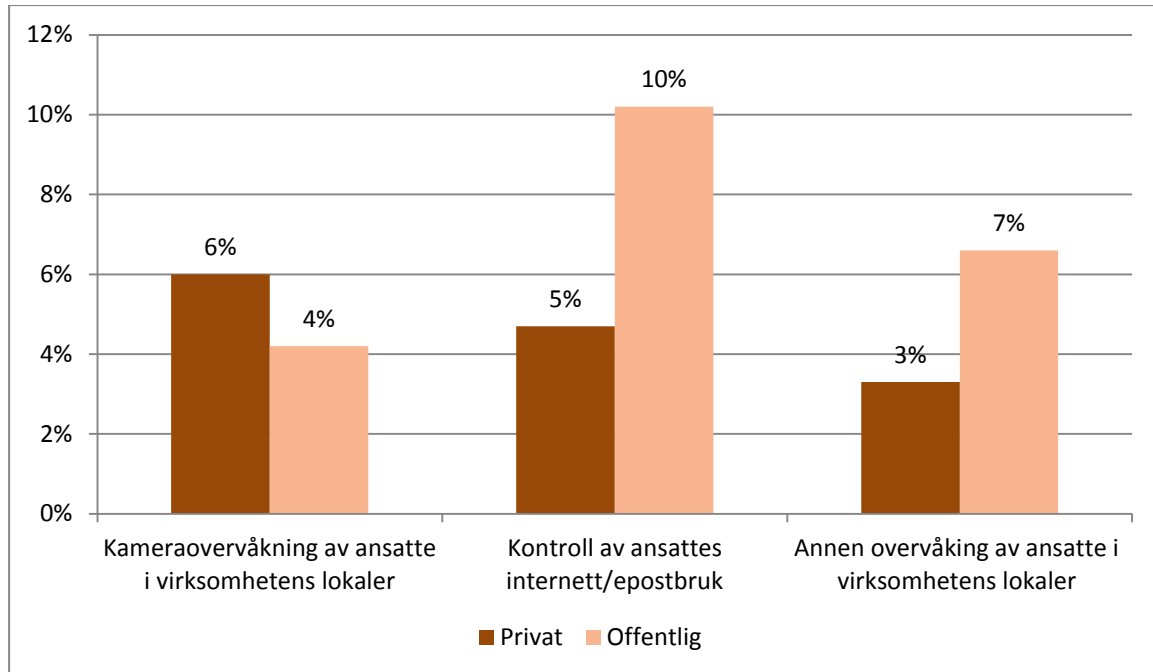
Rusmiddeltesting utføres i størst grad innen offentlig administrasjon og helse og sosial (hhv. 11 og 10 prosent), mens blant offentlige undervisningsvirksomheter kun er 2 prosent som har rusmiddeltesting. Blant private bedrifter er det transport som i størst grad utfører rusmiddeltesting (7 prosent).

Når det gjelder avhengighet av pengespill, er kjennskapen relativt lav i alle bransjer, men økende med virksomhetens størrelse.

3.2 Kontrolltiltak

Det er i stilt spørsmål om tre ulike kontrolltiltak av de ansatte: Kameraovervåking, kontroll av internettbruk og e-post og annen overvåking av ansatte i virksomhetens lokaler.

Spørsmål: Jeg vil nå lese opp ulike former for kontroll av ansatte, og ber deg svare ja eller nei på om din virksomhet gjennomfører følgende:

Kameraovervåking i virksomhetens lokaler er det 6 prosent av private og 4 prosent av offentlige som utfører. Bransjemessig er det varehandel som skiller seg ut, der 13 prosent av bedriftene oppgir at de har kameraovervåking av ansatte.

Kontroll av ansattes internett og e-postbruk er noe mer vanlig i offentlig sektor enn i privat sektor. Det er ingen bransjeforskjeller på dette forholdet hverken i privat eller offentlig sektor.

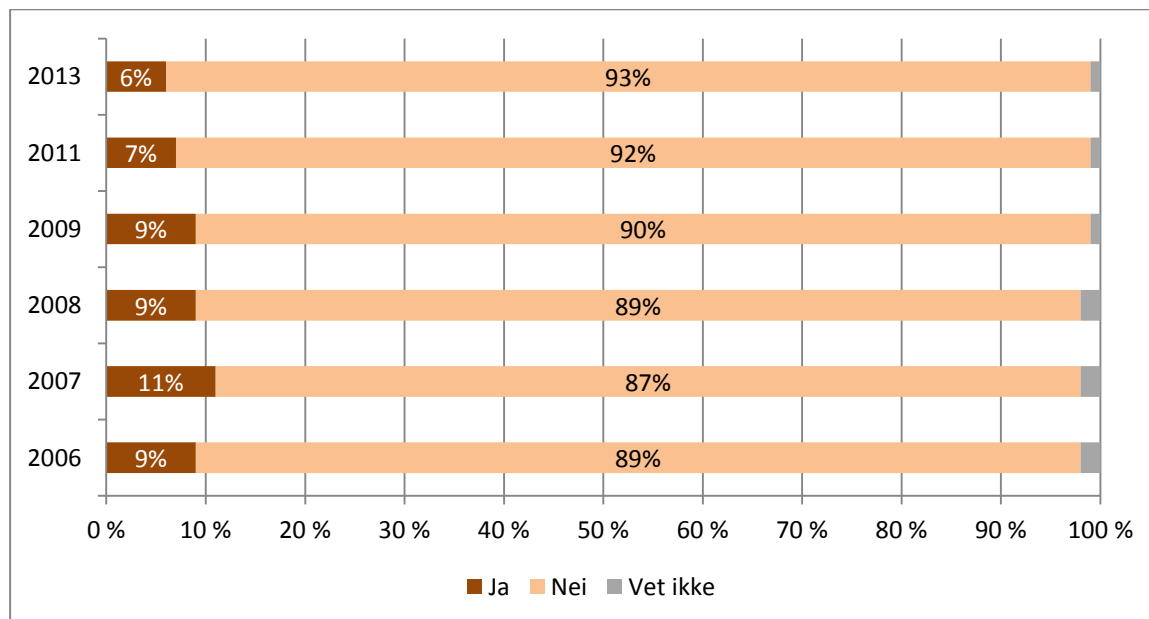
4 Anmeldelser

4.1 Lovbrudd som ikke anmeldes

Spørsmål om virksomheten har blitt utsatt for lovbrudd som ikke anmeldes har blitt stilt i samtlige KRISINO-undersøkelser.

Spørsmål: Har din virksomhet de siste 12 månedene vært utsatt for lovbrudd som dere ikke anmeldte?

Figur 17 Lovbrudd som ikke anmeldes (n=2500)

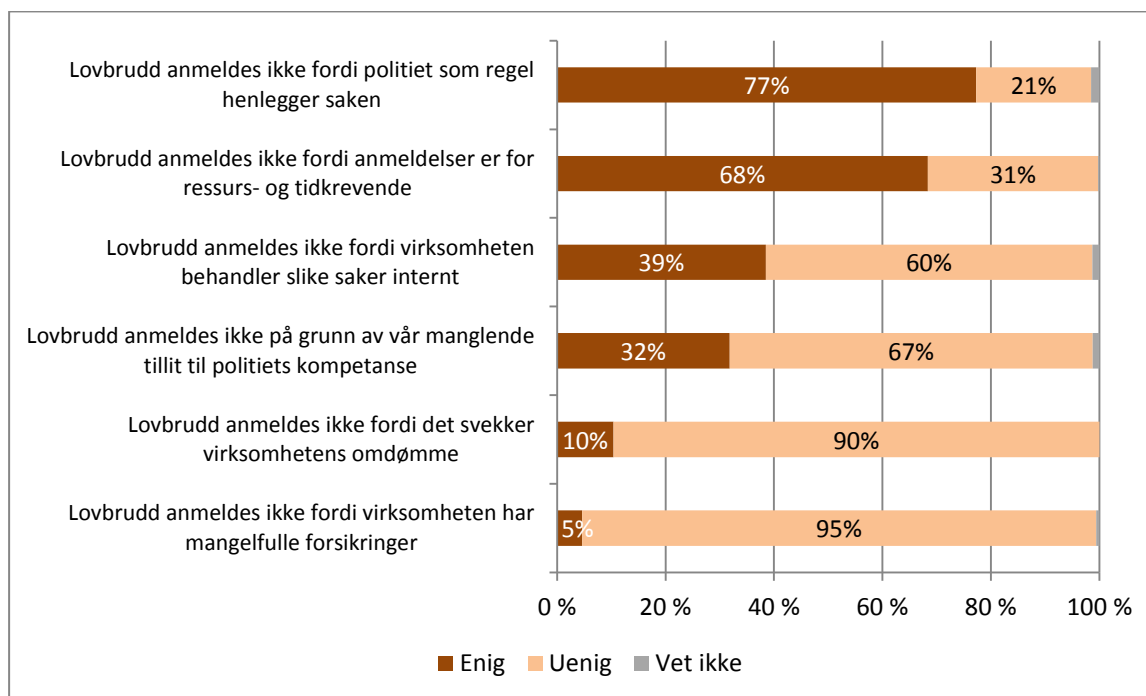

Andelen lovbrudd som ikke anmeldes har en svakt nedadgående trend (signifikant nedgang fra 2009). Det er i størst grad bedrifter i varehandel (11 prosent) som er utsatt for lovbrudd som ikke anmeldes, mens det ikke er forskjeller mellom privat og offentlig sektor.

De virksomhetene som har opplevd lovbrudd som ikke anmeldes, er blitt spurt om ulike forhold som kan ha betydning for hvorfor de ikke anmelder lovbrudd. At politiet henlegger og at anmeldelser er for ressurs- og tidkrevende er de forholdene virksomhetene i størst grad ser som årsak til ikke å anmelde.

Spørsmål: Jeg vil nå lese opp ulike påstander om hvorfor virksomheter ikke nødvendigvis anmelder lovbrudd begått mot seg. Sett i forhold til din egen virksomhet, er du helt uenig, noe uenig, noe enig eller helt enig i følgende påstander:

Figur 18 Årsaker til at lovbrudd ikke anmeldes (n=158)

Blant de som har opplevd lovbrudd de ikke anmeldte, er det nær åtte av ti som sier seg enig i at lovbrudd ikke anmeldes fordi politiet som regel henlegger saken. Dette er det på samme nivå som i 2011 (80 prosent). 68 prosent sier seg enig i at man lovbrudd ikke anmeldes fordi det er for ressurs- og tidkrevende. I 2011 var det 62 prosent som sa seg enig i dette.

Fire av ti virksomheter er enig i at intern håndtering av lovbrudd er en viktig årsak til ikke å anmelde. Dette er en nedgang fra 2011, da 51 prosent var enig i denne påstanden. At manglende tillit til politiets kompetanse er en viktig årsak til ikke å anmelde lovbrudd, er det 32 prosent som er enig i. Dette er på nivå med 2011 (26 prosent).

At man er redd for å svekke virksomhetens omdømme, eller har mangelfulle forsikringer, blir i mindre grad sett på som viktige årsaker til ikke å anmelde lovbrudd.

Vedlegg: Spørreskjema

Spørsmål 1

Har virksomheten en skriftlig risikovurdering av kriminalitet i eller mot virksomheten?

Svaralternativer:

- Ja [Gå til spørsmål 2]
- Nei [Gå til spørsmål 5]
- Vet ikke [Gå til spørsmål 5]

Spørsmål 2

Er denne utarbeidet for første gang eller revidert siste 12 måneder?

Svaralternativer:

- Utarbeidet for første gang siste 12 måneder
- Revidert siste 12 måneder
- Vet ikke

Spørsmål 3

Medførte denne risikovurderingen at det ble iverksatt konkrete tiltak mot kriminalitet i din virksomhet?

Svaralternativer:

- Ja [Gå til spm 4]
- Nei [Gå til spm 5]
- Vet ikke [Gå til spm 5]

Spørsmål 4

Hvem var omfattet av disse tiltakene? Var det ansatte eller utenforstående eller begge deler?

Svaralternativer:

- Ansatte
- Utenforstående
- Begge deler
- Vet ikke

Spørsmål 5

Har din virksomhet én eller flere ansatte som arbeider fulltid med kriminalitetsforebygging og/eller sikkerhet?

Vi tenker her ikke på sikkerhet i forbindelse med HMS-arbeid, men sikkerhet i et kriminalitetsperspektiv.

Svaralternativer:

- Ja

- Nei
- Vet ikke
- Ikke aktuelt

Spørsmål 6

Foretar din virksomhet undersøkelser av eierskap, struktur og historikk for å sikre at samarbeidspartnere/leverandører har en etisk forretningsadferd og ikke forbindelse med ulovlig eller uetiske handlinger ved inngåelse av samarbeid i....

- Norge
- Internasjonalt
- I land med høy risiko for korrupsjon

Svaralternativer:

- Alltid
- Noen ganger
- Aldri
- Vet ikke
- Ikke aktuelt

Spørsmål 7

Har din virksomhet i en ansettelsesprosess gjennomført følgende?

- Identitetssjekk
- Referansesjekk
- Ekthetskontroll av dokumenter/vitnemål
- Søkt etter opplysninger om jobbsøker på internett

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Ikke aktuelt

Spørsmål 8

Har en ansatt i din virksomhet med beslutningsmyndighet eller tilgang til sensitiv informasjon opplevd trusler mot seg selv eller sin familie med krav om å utføre uønskede handlinger i jobbsammenheng?

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Ikke aktuelt

Spørsmål 9

Har du eller ansatte i din virksomhet deltatt på sosiale tilstelninger eller arrangementer i løpet av det siste året som ble betalt av en leverandør?

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Vil ikke svare

Spørsmål 10

Har du gjennom ditt arbeid kjennskap til konkrete eksempler på korrupsjon innen din bransje siste 12 måneder? Vi tenker her ikke på eksempler på korrupsjon du kun har kjennskap til gjennom media.

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Vil ikke svare

Spørsmål 11

Kjenner du til at det foregår prissamarbeid mellom aktører i din bransje? Vi tenker her ikke på eksempler på prissamarbeid du kun har kjennskap til gjennom media.

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke/ikke aktuelt
- Vil ikke svare

Spørsmål 12

Dersom en virksomhet i din bransje unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, hvor stor sjansne tror du det er for at skattemyndighetene vil oppdage dette. Er den svært liten, liten, stor eller svært stor?

Svaralternativ:

- Svært liten
- Liten
- Stor
- Svært stor
- Vet ikke/ikke aktuelt
- Vil ikke svare

Spørsmål 13

Jeg skal nå lese opp to og to utsagn og ønsker at du oppgir hvilket av de to utsagnene du er mest enig i. [RANDOMISERE 18A – 18D]

A

Hvilket av følgende to utsagn er du mest enig i?

[RANDOMISERE]

- Jeg er trygg på at min virksomhet har god oversikt over skatte- og avgiftsregelverket, og at sjansen for at vi skal gjøre feil er liten
- Det kan hende at min virksomhet kan komme til å gjøre feil fordi vi ikke har god nok oversikt over skatte- og avgiftsregelverket

B

Hvilket av følgende to utsagn er du mest enig i?

[RANDOMISERE]

- Hadde min virksomhet fått tilbud om mer generell veiledning fra Skatteetaten om skatte- og avgiftsspørsmål hadde vi gjerne tatt imot.
- Jeg kan ikke se at min virksomhet har behov for mer generell veiledning fra Skatteetaten om skatte- og avgiftsspørsmål

C

Hvilket av følgende to utsagn er du mest enig i?

[RANDOMISERE]

- Det er aldri akseptabelt at en virksomhet bevisst unndrar skatt og avgifter
- I noen tilfeller kan det aksepteres at virksomheter bevisst unndrar skatt og avgifter

D

Hvilket av følgende to utsagn er du mest enig i?

[RANDOMISERE]

- Flere kontroller, eller strengere straff, ville ført til at vi ble enda nøyer med å sikre at det ikke ble gjort feil i vår innrapportering til Skatteetaten
- Flere kontroller, eller strengere straff, ville ikke påvirke hvordan vi foretar vår innrapportering til Skatteetaten

Spørsmål 14

Jeg vil nå lese opp noen påstander om rusmiddelmisbruk og spillavhengighet og ber deg svare ja eller nei på følgende:

- Jeg kjenner til at ansatte i min virksomhet er avhengig av pengespill

- Jeg kjenner til at ansatte i min virksomhet misbruker rusmidler
- Virksomheten har innført rusmiddeltesting av ansatte

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Vil ikke svare

Spørsmål 15

Jeg vil nå lese opp ulike former for kontroll av ansatte, og ber deg svare ja eller nei på om din virksomhet gjennomfører følgende:

- Kameraovervåking av ansatte i virksomhetens lokaler
- Kontroll av ansattes internett/epostbruk
- GPS-monitorering, eksempelvis styring eller overvåking av kjøretøy og maskiner som kan knyttes til den enkelte ansatte
- Annen overvåking av ansatte i virksomhetens lokaler

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke
- Vil ikke svare

Spørsmål 16

Har din virksomhet de siste 12 månedene vært utsatt for lovbrudd som dere ikke anmeldte?

Svaralternativer:

- Ja [Gå til spm 17]
- Nei [Gå til spm 18]
- Vet ikke [Gå til spm 18]

Spørsmål 17

Jeg vil nå lese opp ulike påstander om hvorfor virksomheter ikke nødvendigvis anmelder lovbrudd begått mot seg. Sett i forhold til din egen virksomhet, er du helt uenig, noe uenig, noe enig eller helt enig i følgende påstander:

- Lovbrudd anmeldes ikke fordi anmeldelser er for ressurs- og tidkrevende
- Lovbrudd anmeldes ikke fordi virksomheten har mangelfulle forsikringer
- Lovbrudd anmeldes ikke fordi virksomheten behandler slike saker internt
- Lovbrudd anmeldes ikke fordi det svekker virksomhetens omdømme
- Lovbrudd anmeldes ikke fordi politiet som regel henlegger saken
- Lovbrudd anmeldes ikke på grunn av vår manglende tillit til politiets kompetanse

Svaralternativer:

- Helt uenig
- Noe uenig
- Noe enig
- Helt enig
- Vet ikke
- Ikke aktuelt

Bakgrunnsvariabel B1

Strata/kvote registreres

Svaralternativer:

- Privat
- Offentlig

Bakgrunnsvariabel B2

Virksomhetens geografiske beliggenhet (postnr/kommunenr/fylke) forhåndsregistreres

Bakgrunnsvariabel B3

Virksomhetens bransje (NACE-kode 5 siffer) forhåndsregistreres

Bakgrunnsvariabel B4 (Stilles først i skjema)

Hvor mange ansatte har din virksomhet?

[Oppgi antall ansatte]

Bakgrunnsvariabel B5

Hvilken organisasjonsform har din virksomhet?

Svaralternativer:

- Enkeltpersonsforetak (ENK) (tidligere enkeltmannsforetak)
- Allment aksjeselskap (ASA)
- Privat aksjeselskap (AS)
- Ansvarlig selskap/delt ansvar/begrenset ansvar (ANS og DA og BA)
- Norskregistrert utenlandsk foretak (NUF)
- Statlig virksomhet (Staten, statsforetak, organisasjonsledd)
- Kommunal/fylkeskommunal virksomhet (Kommune, fylkeskommune, kommunalt foretak, interkommunalt foretak, fylkeskommunalt foretak)
- Forening/Stiftelse
- Annet
- Vet ikke

Bakgrunnsvariabel B6

Er din virksomhet omfattet av tariffavtale?

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Bakgrunnsvariabel B7

Har din virksomhet aktiviteter i utlandet i form av avdelinger, mor-, søster-, datterselskap eller ansatte som jobber på prosjekter i utlandet?

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Bakgrunnsvariabel B8

Driver din virksomhet med forskning og utvikling?

Svaralternativer:

- Ja
- Nei
- Vet ikke